

ACTA MVSEI APVLENSIS

APULUM LX

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

Fondator

ION BERCIU

Editor

GABRIEL TIBERIU RUSTOIU

Colegiul editorial:

RADU ARDEVAN - Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca
NIKOLAUS BOROFFKA - Deutsches Archäologisches Institut, Berlin
HORIA ION CIUGUDEAN - Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia
SORIN NEMETI - Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca
CHRISTOPHER F. E. PARE - Universitatea „Johannes Gutenberg”, Mainz
ZENO KARL PINTER - Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
CRISTIAN IOAN POPA - Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
FLORIAN MATEI-POPESCU - Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”,
București
IOAN CAROL OPRÎȘ - Universitatea București
AUREL RUSTOIU - Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
CRISTIAN SCHUSTER - Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
VOLKER WOLLMANN - Obrigheim

Colegiul de redacție:

RADU OTA - redactor șef
CRISTINEL FÂNTÂNEANU - secretar de redacție
SIDONIA PETRONELA OLEA - membru
ADINA BOGDAN - membru
GEORGE VALENTIN BOUNEGRU - membru
CRISTIAN TITUS FLORESCU - membru
ILIE LASCU - membru
ANCA TIMOFAN - membru

Adresa de corespondență:
MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII ALBA IULIA
510010 ALBA IULIA
Str. Mihai Viteazul, 12-14
Tel. 0258/813300

Mailing address:
MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII ALBA IULIA
RO – 510010 ALBA IULIA
12-14, Mihai Viteazul St.
Tel. (+40) (258) 813300

www.revista-apulum.ro; www.mnuai.ro

© 2023 MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII ALBA IULIA

ISSN – 1013-428X

ISSN – 2247 – 8701

ISSN-L – 2247 – 8701

ACTA MVSEI APVLENSIS

APVLVM

LX

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

ALBA IULIA

MMXXIII

Tehnoredactare: RADU OTA

Traducerea și verificarea textelor în limba engleză: ADINA BOGDAN

Corectură: IOANA-DANIELA TRIF

Autorii își asumă întreaga răspundere pentru conținutul studiilor

Materialele nepublicate nu se restituie autorilor

S U M A R

CONTENTS – SOMMAIRE – INHALT

RADU OTA, Fondarea anuarului Apulum/Creation of Apulum Yearbook.....	IX
VOLKER WOLLMANN, RADU OTA, GEORGE VALENTIN BOUNEGRU, La ceas aniversar – Ion Berciu, fondatorul anuarului Apulum. Corespondență Ion Berciu – Volker Wollmann.....	XXI

STUDII ȘI ARTICOLE – STUDIES AND ARTICLES

ARHEOLOGIE & ANTROPOLOGIE

MIHAELA-MARIA BARBU, MIHAI GLIGOR, Materialul litic cioplit eneolitic din situl de la Petrești – <i>Groapa Galbenă</i> (jud. Alba) <i>Eneolithic Carved Lithic Material from Petrești - Groapa Galbenă Site (Alba County)</i>	1
MIHAELA-MARIA BARBU, IOSIF VASILE FERENCZ, Materialul litic cioplit aparținând culturii Coțofeni din situl de la Alun – Terasa Dacică 1 <i>Knapped Lithic Material Belonging to the Coțofeni Culture from Alun Site – Terasa Dacică 1</i>	33
CAROL KACSÓ, Obiective și descoperiri din epoca bronzului de la Călinești - Maramureș <i>Bronzezeitliche Funde und Befunde aus Călinești – Maramureș...</i>	45
ILIE LASCU, Descoperiri din bronzul târziu de la Pianu de Jos – <i>Câmpu de Mijloc</i> <i>Late Bronze Finds from Pianu de Jos – Câmpu de Mijloc</i>	67
NIKOLAUS BOROFFKA, HORIA CIUGUDEAN, SVEND HANSEN, Teleac – 70 Years from the First Discovery. <i>Macedonian Bronzes from the Research in 2010-2011</i> <i>Teleac – la 70 de ani de la prima descoperire. Bronzuri</i>	

	<i>macedonene din cercetările anilor 2010-2011.....</i>	89
GABRIEL BĂLAN, ADRIAN BOLOG, CRISTIAN DIMA, SILVIU POPA, DANIEL TENTIȘ, ANDREI SOFICARU, Morminte din prima epocă a fierului descoperite la Gelmar (jud. Hunedoara)		
	<i>Early Iron Age Burials Discovered at Gelmar (Hunedoara County).....</i>	129
MARIANA EGRI, ANDREEA DRĂGAN, AUREL RUSTOIU, ADRIAN CĂTĂLIN CĂSĂLEAN, MARINA MUSTEAȚĂ, GABRIEL TIBERIU RUSTOIU, Settlement and Land-Use Patterns in the Surroundings of the Iron Age Cemeteries at Sâncraia – Darvas (Alba County)		
	<i>Modele de organizare a așezărilor și de exploatare a teritoriului în arealul necropolelor din epoca fierului de la Sâncraia – Darvas (jud. Alba).....</i>	157
AUREL RUSTOIU, Commentaria archaeologica et historica (VI) 1. Comentarii cu privire la o istorie a Daciei preromane schițată de Karl Strobel 2. Din nou despre „hambarele dacice” de la Grădiștea de Munte (jud. Hunedoara)		
	<i>Commentaria archaeologica et historica (VI) 1. Comments Regarding the History of pre-Roman Dacia that Was Proposed by Karl Strobel 2. Once Again about the Dacian Granaries from Grădiștea de Munte (Hunedoara County).....</i>	193
DAN GEORGE ANGHEL, Olăritul la <i>Apulum</i> - ateliere, inventar tehnologic și produsele ceramice specifice		
	<i>Pottery at Apulum – Workshops, Technological Inventory and Specific Ceramics Products.....</i>	235
LUCIANA NEDELEA, A Statistical Analysis of the Roman Pottery Discovered within the Perimeter of the Porta decumana Pertaining to the Potaissa Legionary Fortress		
	<i>O analiză statistică a ceramicii romane descoperite în perimetrul porții decumana aparținând castrului roman Potaissa.....</i>	299
LIVIU PETCULESCU, Roman Military Equipment from Stolniceni (Râmnicu Vâlcea Town)		
	<i>Echipamentul militar roman de la Stolniceni (orașul Râmnicu Vâlcea).....</i>	319
SORIN COCIȘ, VLAD-ANDREI LĂZĂRESCU, MARIUS-MIHAI CIUTĂ, Fibule pierdute – fibule regăsite. Cazul Alba Iulia		
	<i>Lost Brooches-Found Brooches. Alba Iulia Case</i>	339
ERGÜN LAFLI, MARTIN HENIG, Some Hellenistic and Roman Engraved Gemstones from Nicomedia and Bithynia (North-Western Marmara)		

<i>Câteva geme elenistice și romane din Nicomendia și Bithynia (nord-vestul Mării Marmara).....</i>	387
ANA-CRISTINA HAMAT, HOREA POP, Două inele de bronz cu gemă, descoperite la Șimleu Silvaniei <i>Two Bronze Rings with a Gem, Discovered at Șimleu Silvaniei</i>	405
MARIA NOUSSIS, Late Antique Triconch Churches in the Roman Province of Ancient Epirus <i>Bisericile în plan triconc din epoca antichității târzii din provincia romană a Epirului.....</i>	419
CĂLIN COSMA, Obiect de paradă descoperit în cimitirul avar de la Șpălnaca (jud. Alba). Artefact unicat în arheologia avară din Transilvania <i>A Parade Object Discovered in the Avar Cemetery from Șpălnaca (Alba County). Unique Artifact in Avar Archaeology from Transylvania</i>	433
GEORGE VALENTIN BOUNEGRU, OVIDIU-MAXIM OARGĂ, Un tezaur monetar din secolul al XII-lea descoperit la Cetatea de Baltă (jud. Alba) <i>A Monetary Hoard from the 12th Century Discovered at Cetatea de Baltă (Alba County).....</i>	445

VARIA

FÁBIÁN ISTVÁN, Colecțiile școlilor mureșene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și din secolul al XX-lea <i>The Collections of the Mureș County's Schools in the Second Half of the 19th Century and the 20th Century.....</i>	455
--	-----

RESTAURARE – CONSERVARE – INVESTIGAȚII **RESTORATION – CONSERVATION – INVESTIGATIONS**

SORIN ȘERBAN, O nouă tehnică de punere în valoare a unui vas <i>terra sigillata</i> cu decor în relief descoperit la Alba Iulia <i>A New Technique for the Valorisation of a Terra Sigillata Vessel with Relief Decoration Discovered at Alba Iulia.....</i>	465
SIDONIA PETRONELA OLEA, Tehnici de curățare în restaurarea unei statui romane din piatră din colecția Muzeului	

Municipal „Ioan Raica” din Sebeș <i>Cleaning Techniques in the Restoration of a Roman Stone Statue from the Collection of the „Ioan Raica” Municipal Museum in Sebeș.....</i>	473
--	-----

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ

REVIEWS AND READER’S NOTES

RADU OTA, Rada Varga, <i>Microistorii din Dacia Romană</i> , Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2022, 131 pagini, 9 ilustrații alb-negru și color.....	487
GEORGE BOUNEGRU, Oana Tutilă, <i>Bijuterii romane din aur din colecțiile Muzeului Civilizației Dacice și Romane</i> , Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2022, 74 pagini.....	491

COMEMORARE

COMMEMORATION

SABIN ADRIAN LUCA, Omagiu regretatului profesor Iuliu Adrian Paul/ Homage to the Late Professor Iuliu Adrian Paul (1930-2009).....	493
Lista autorilor.....	499

MATERIALUL LITIC CIOPLIT APARTINÂND CULTURII COȚOFENI DIN SITUL DE LA ALUN – TERASA DACICĂ 1

Mihaela-Maria BARBU
Iosif Vasile FERENCZ
Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva

Cuvinte cheie: piese litice cioplite, eneolitic, cultura Coțofeni, materii prime, tehnologie, tipologie

Key words: knapped lithic pieces, Eneolithic, Coțofeni culture, raw materials, technology, typology

Cercetarea arheologică a unei terase aflate în imediata vecinătate a cetății dacice de la Piatra Roșie, în satul Alun, com. Boșorod, jud. Hunedoara a debutat în anul 2014, la solicitarea proprietarului, Fundația Dacica. S-a dorit eliberarea de sarcină istorică a unui teren pe suprafața căruia urma să fie plantată o livadă¹. Cercetările intrusive s-au desfășurat în trei campanii: 2015, 2017, 2018.

Pentru o evidență unitară a descoperirilor, întreaga arie a terasei a fost împărțită în carouri cu dimensiunea de 5 X 5 m. Numerotarea lor s-a făcut cu cifre pe axa est - vest și cu litere pe axa nord - sud (**Fig. 1**). Inițial, s-a propus ca suprafața să fie investigată prin intermediul a șapte astfel de unități de cercetare, dispuse pe întreaga arie afectată de proiect, abordarea acestui sistem urmând să aibă ca efect identificarea unor informații relevante pentru întreaga arie.

Au fost alese pentru cercetare suprafețele F6, C7, C10 și D10, renunțându-se la E3, A15 și E18. Operațiunile de excavare au fost realizate manual și au condus la identificarea unor materiale arheologice aparținând mai multor epoci istorice și unor amenajări antice. Materialele arheologice au fost recoltate din nivelul distrus de lucrări agricole de pe întreaga suprafață, în timp ce sub acest nivel a fost recoltat de pe carouri cu dimensiunea de 1 X 1 m.

În ceea ce privește stratigrafia generală, s-a putut stabili că pe direcția investigată prin suprafețele F6 și C7, succesiunea nivelelor identificate este asemănătoare: sub nivelul vegetal, deranjat de lucrări agricole, se găsește partea superioară a unei amenajări (pavaj), utilizată în epoca Regatului Dac. Grosimea ei și numărul de nivele diferă de la o suprafață la alta. Este mai subțire în C7 și mai groasă în F6. Rostul acestei amenajări a fost acela de a egaliza diferențele de

¹ Ferencz, Roman 2016, p. 118-120; Ferencz, Roman 2019, p. 260-261.

nivel, cu scopul de a extinde o terasă care exista la momentul respectiv. Grosimea amenajării realizate a fost dată de diferențele de nivel, în fiecare loc.

Această amenajare suprapune un nivel de arsură, constant pe toată suprafața investigată, cu o grosime de cca. 10 cm. Nivelul este rezultatul unui incendiu care a avut loc înainte de construcția amenajării (pavajului) din piatră. De asemenea, se crede că amenajarea și stratul de arsură pot să fie corelate, în sensul că incendiul a fost provocat, foarte probabil pentru a elimina vegetația care acoperea solul.

Fig. 1

Un alt nivel, lutos, cu nuanțe gălbui, cu pigmenți și cu puține materiale arheologice specifice culturii Coțofeni, ilustrează locuirea preistorică a terasei. Chiar dacă până în prezent nu au fost descoperite complexe arheologice, presupunem că ele trebuie să fie căutate în apropiere².

În sectorul investigat prin Sp. C10 și D10 nu a fost identificată amenajarea din piatră descrisă anterior și nici nivelul de arsură. În suprafața C10, documentarea arheologică a pus în evidență prezența unei clădiri, care a funcționat în epoca Regatului Dac. În suprafața D10, au fost surprinse și gropile

² Fragmentele ceramice aparținând culturii Coțofeni au fost analizate de curând de către Cristian Constantin Roman și Ferencz Iosif Vasile. Ele pot fi încadrate fazei a doua a culturii. În apropiere, sub Vârful Țâfla, cercetări mai vechi au identificat o vatră și ceramică aparținând culturii Coțofeni: Daicoviciu 1954, p. 72.

de par ale unor amenajări, probabil cu rol utilitar gospodăresc, care țineau de construcția din C10.

Cu scopul de a verifica prezența sau absența unei structuri, care părea să se întrevadă pe planul magnetometric și pe unele fotografii satelitare, am trasat o nouă suprafață, denumită D13. În această unitate de cercetare, am identificat două nivele de locuire dacică. Nivelul inferior a furnizat puține materiale arheologice.

Prezentul studiu presupune analizarea tehnologică și de funcționalitate a 34 de piese litice cioplite, aparținând culturii Coțofeni. Contextul arheologic poate fi urmărit în **Tabelul 1**:

Nr. piese	Sit arheologic	Secțiune	Carou	Adâncime	Complex
1	Alun-Terasa Dacică 1	C7	18	-	la sită
1	Alun-Terasa Dacică 1	C7	11	-	de pe nivelul structurii de piatră
1	Alun-Terasa Dacică 1	C7	20	-	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	C7	passim	-	nivel vegetal
1	Alun-Terasa Dacică 1	C10	10	-0,771 m	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	C10	16	-	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	C10	20	-	la sită
1	Alun-Terasa Dacică 1	C10	24	-	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	C10	25	-	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10		-	din demontarea nivelului
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10	8	-0,877 m	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10	9	-0,877 m	la sită
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10	10	-	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10	11	-	săparea nivelului de călcare
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10	13	-	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10	14	-	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10	15	-	demontarea nivelului

2	Alun-Terasa Dacică 1	D10	20	-0,921 m	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10	21	-	curățarea nivelului de călcare
1	Alun-Terasa Dacică 1	D10	24	-	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	D13	-	-	decopertare
3	Alun-Terasa Dacică 1	D13	passim	-	din nivelul de amenajare
1	Alun-Terasa Dacică 1	D13	17	-	nivelul brun-gălbui
1	Alun-Terasa Dacică 1	D13	19	-	nivelul brun-gălbui
1	Alun-Terasa Dacică 1	D13	20	-	nivelul brun-gălbui
1	Alun-Terasa Dacică 1	D13	20	-	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	D13	23	-	nivelul brun-gălbui
1	Alun-Terasa Dacică 1	D13	24	-0,861 m	-
1	Alun-Terasa Dacică 1	F6	2	-	nivelul gălbui nisipos suprapus de nivelul de arsură
1	Alun-Terasa Dacică 1	F6	20	-	nivelul gălbui lutos din prima locuire
1	Alun-Terasa Dacică 1	F6	22	-	curățarea nivelului de arsură

Tabelul 1

În ceea ce privește materiile prime, demersul vizează depistarea rocilor din care au fost confecționate piesele în discuție. Am apelat la lucrări de specialitate³, dar și la așa-numita metodă vizuală macroscopică⁴, utilizată cel mai des pentru astfel de studii. Diferitele caracteristici vizibile precum culoarea, tipul cortexului sau incluziunile reprezintă baza caracterizărilor, în condițiile în care ochiul uman poate percepe maximal detalii până la o mărime de 1/10 mm⁵. Astfel, materiile prime identificate sunt următoarele:

³ Andreeva *et alii* 2014; Bălțean *et alii* 2008; Cărciumaru 2000; Cărciumaru *et alii* 2007; Comșa 1971; Comșa 1987; Crandell 2005; Crandell 2012; Crandell, Popa 2015; Păunescu 1970; Țurcanu 2009; Vornicu 2014.

⁴ Scharl 2010, p. 32.

⁵ *Ibidem*.

- silex de varietăți diferite, cum ar fi: gri mat (șapte exemplare) (**Fig. 2/1**), brun mat (trei exemplare) (**Fig. 2/2**), maroniu semitranslucid (trei exemplare) (**Fig. 2/3**) și mat (un exemplar) (**Fig. 2/4**), silex de tip *bănățean* (un exemplar) (**Fig. 2/5**), două dintre piesele de silex sunt arse;
- jasp, cu două varietăți: roșu (opt exemplare, dintre care unul ars) (**Fig. 2/6**) și gri (cinci exemplare) (**Fig. 2/7**);
- cuarțit de mai multe culori: alb (două exemplare) (**Fig. 2/8**), vărgat (un exemplar) (**Fig. 2/9**) și gri (un exemplar) (**Fig. 2/10**).

Fig. 2

Trebuie menționat faptul că, la aproximativ 15 km (în linie dreaptă) față de situl de la Alun – Terasa Dacică 1, se află localitatea Ohaba Ponor, în apropierea căreia sunt semnalate accidente silicioase în calcarele spatice, aparținând Jurasicului⁶. De asemenea, tot cam la aceeași distanță (în linie dreaptă), se află zona Hațegului, unde au fost descoperite calcare cu silex⁷. Acestea sunt cele mai apropiate zone cu zăcăminte de silex, alte tipuri de roci care să se preteze debitajului nefiind semnalate în zonă. Am observat că materia primă care predomină ansamblul litic cioplit în discuție este silexul, cu mai multe varietăți, dar în lipsa unor analize de specialitate, nu se pot face corelații între piesele studiate și zonele semnalate.

Din punct de vedere tehnologic, am identificat produse laminare (care predomină) (14 exemplare), așchii (cinci exemplare, dintre care unul este reprezentat de o așchie laminară *entame*, care a fost amenajată pentru a servi

⁶ Cârciumaru *et alii* 2007, p. 21, cu bibliografia.

⁷ *Ibidem*, p. 22, cu bibliografia.

drept *grattoir* (**Fig. 2/1; Fig. 5/2a, b**)), nuclee (trei exemplare), un flanc de nucleu (**Fig. 3/1**), un rest de debitaj⁸ (**Fig. 3/5**), o desprindere *spontană*⁹ (**Fig. 3/6**), deșeuri (șase exemplare), iar trei fragmente nu au putut fi identificate.

Cele trei nuclee sunt, din punct de vedere morfologic, prismatice (**Fig. 3/2, 3**) și circular (**Fig. 3/4**). Acestea prezintă desprinderi așchiale sumare, debitajul fiind unipolar (**Fig. 3/2, 3**). Un nucleu are două suprafețe secante (**Fig. 3/4**). Materiile prime identificate sunt silixul (**Fig. 3/2**) și jaspul (**Fig. 3/3, 4**).

Fig. 3

⁸ Inizan *et alii* 1995, p. 38.

⁹ *Ibidem*.

În ceea ce privește fazele debitajului, 10 suporturi aparțin debitajului de început, fiind vorba despre suporturi așchiale și laminare parțial corticale; două suporturi aparțin fazei de preparare a debitajului, fiind vorba despre suporturi laminare cu secțiune triunghiulară; nouă suporturi aparțin fazei *plein débitage*, fiind vorba despre suporturi laminare și așchiale cu secțiune trapezoidală, dar și despre desprinderea *spontană*.

Interesant este faptul că cele 10 suporturi care aparțin debitajului de început sunt parțial corticale, decorticarea primară fiind prezentă doar prin acea *entame*.

Tot din punct de vedere tehnologic, sunt interesante două așchii din silex brun (**Fig. 4/1**) și gri (**Fig. 4/2**), care au aspectul unor *felii de lămâie*¹⁰, cu cortexul păstrat pe una dintre margini.

Fig. 4

În ceea ce privește uneltele, am identificat 10 utilaje litice, din cele 34 de piese ale ansamblului în discuție. Acestea sunt de tipul cuțitașe (șase exemplare), *grattoir*-e (trei exemplare) și *racloir* (un exemplar).

Cuțitașele sunt reprezentate de suporturi laminare cu o margine care poartă urme de tocire/uzură, survenite sub forma unor desprinderi în urma folosirii, cel mai probabil, la tăiat diferite materii/ale. Astfel, am identificat:

- un fragment prozimo-mezial de lamă, din silex gri, cu marginea stângă uzată, uzură vizibilă pe partea inferioară a piesei (**Pl. 1/1**);
- o așchie, din jasp roșu, cu marginea stângă uzată, uzură vizibilă pe partea inferioară a piesei (**Pl. 1/2**);

¹⁰ Astfel de piese apar și în Musterianul din țara noastră, așa cum sunt cele două prezentate în Păunescu 1970, p. 236-237, Fig. 3/8, care provine de la Nandru - *Peștera Curată*, și p. 238-239, Fig. 4/14, care provine la Boinești - *Bicsad*, fiind atribuită Musterianului IV.

- o așchie, din silex ars, cu marginea dreaptă uzată, uzură vizibilă pe partea superioară a piesei (**Pl. 1/3**);
- un fragment prozimo-mezial de lamă, din silex maroniu, cu marginea stângă uzată către partea proximală, uzură vizibilă pe partea superioară a piesei (**Pl. 1/4**);
- o așchie, din silex gri, cu marginea dreaptă uzată către partea proximală, uzură vizibilă pe partea inferioară a piesei (**Pl. 1/5**);
- o așchie, din silex gri, cu marginea stângă uzată, uzură vizibilă pe partea inferioară a piesei (**Pl. 1/6**).

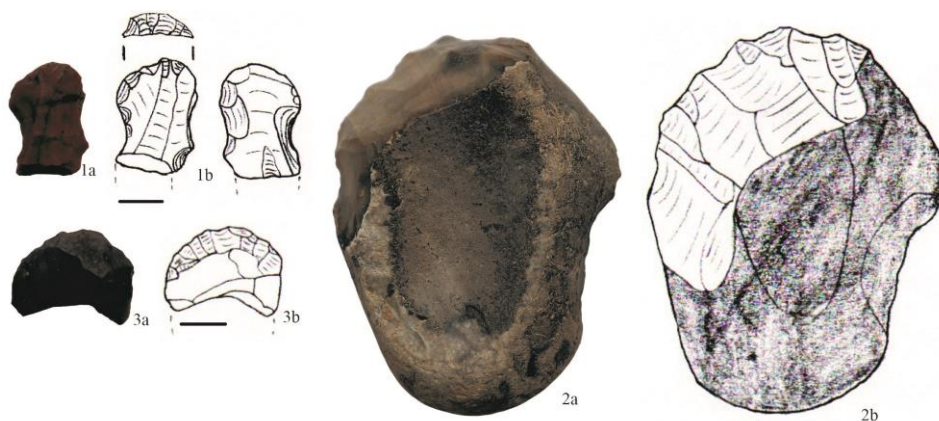

Fig. 5

Grattoir-ele sunt de tipul directe convexe, realizate pe suporturi laminare și pe un suport așchial, după cum urmează:

- *grattoir* direct convex, realizat pe lamă distală din silex de tip *bănățean* (**Fig. 5/1a**), la partea distală, prin retușuri directe semiabrupte. Marginile piesei prezintă câte un *encoche* invers semi-abrupt, realizat, cel mai probabil, pentru subțiere în vederea înmănușării (**Fig. 5/1b**);
- *grattoir* direct convex, realizat pe *entame* din silex gri (**Fig. 5/2a**), la partea distală, prin retușuri directe, marginale, largi și lamelare (**Fig. 5/2b**);
- *grattoir* direct convex, realizat pe lamă distală din silex gri (**Fig. 5/3a**), la partea distală, prin retușuri directe, marginale și lamelare (**Fig. 5/3b**);

Ultima unealtă din ansamblul litic cioplit în discuție este reprezentată de un *racloir* convex, realizat pe o așchie din silex brun, pe marginea dreaptă a piesei, prin retușuri alterne semiabrupte (**Fig. 6**).

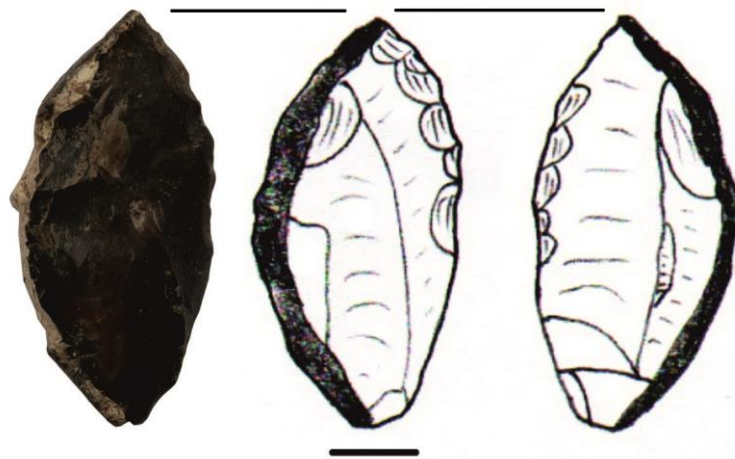

Fig. 6

Concluzii

Deși este vorba despre un eșantion mic de piese (34 exemplare), rocile din care au fost confecționate sunt destul de diverse, trăsătură oarecum tipică pentru comunitățile culturii Coțofeni¹¹, care nu se deplasau prea mult în căutarea materiilor prime¹², folosind tot ce se găsea facil¹³.

Calitatea rocilor influențează și cioplirea, așa încât s-a constatat un debitaj nestandardizat, dar care înscrie materialul litic cioplit Coțofeni de la Alun în altă trăsătură tipică acestor populații, care folosesc mai mult așchii și spărturi cu margini tăioase¹⁴.

Uneltele identificate sunt specializate pe tăiat și răzuit, fapt întâlnit și în alte două situri¹⁵, la fel cum prezența uneltelor de tip *racloir* este constatată când vine vorba despre aceste comunități¹⁶.

¹¹ Barbu, Marc 2013, p. 45-46; Barbu, Ciută 2017, p. 159-178.

¹² Ciugudean 2000, p. 29.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Roman 1976, p. 18; Barbu, Marc 2013, p. 47.

¹⁵ Barbu, Marc 2013, p. 41-56; Barbu, Ciută 2017, p. 155-188.

¹⁶ Barbu, Marc 2013, p. 41-56; Barbu, Ciută 2017, p. 155-188.

KNAPPED LITHIC MATERIAL BELONGING TO THE COȚOFENI CULTURE FROM ALUN SITE – TERASA DACICĂ 1

ABSTRACT

This paper presents the results of the techno-typological and functional analysis of the knapped lithic ensemble belonging to the Coțofeni community from Alun site – Terasa Dacică 1. The lithic material appears to be typical of these communities, which use local raw materials that are found at short distances from the site. The tools were made to perform functions such as cutting and scrapping various materials.

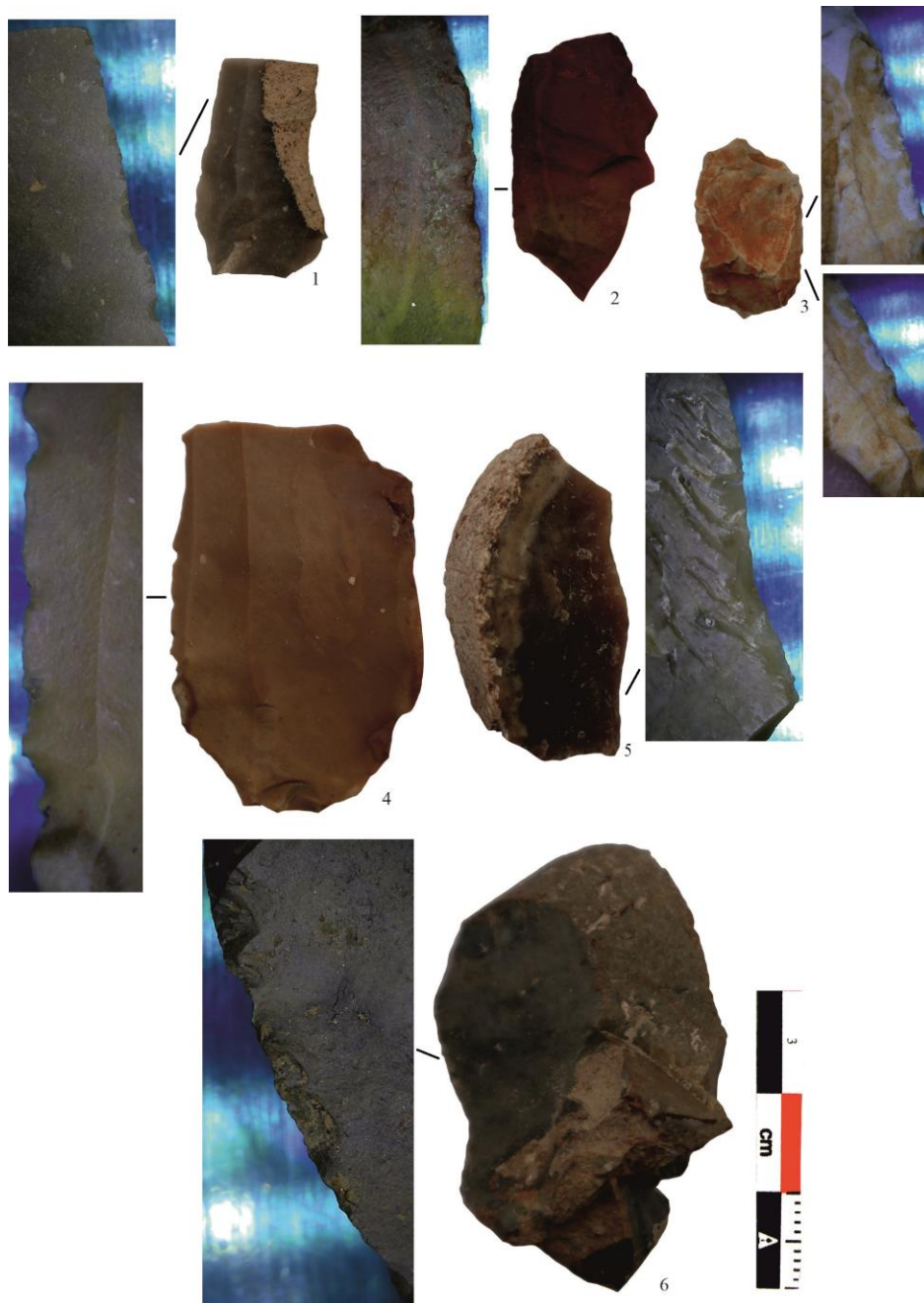
LIST OF ILLUSTRATIONS:

- Fig. 1. Location of research units proposed to be excavated
Fig. 2. Raw materials belonging to the Coțofeni culture from Alun site – Terasa Dacică 1
Fig. 3. 1 – Core flank; 2-4 – cores; 5 – debitage residue; 6 – *spontaneous* detachment belonging to the Coțofeni culture from Alun site – Terasa Dacică 1
Fig. 4. Flakes that look like *lemon slices* belonging to the Coțofeni culture from Alun site – Terasa Dacică 1
Fig. 5. Endscrapers belonging to the Coțofeni culture from Alun site – Terasa Dacică 1
Fig. 6. Scraper belonging to the Coțofeni culture from Alun site – Terasa Dacică 1
Pl. I. Knives belonging to the Coțofeni culture from Alun site – Terasa Dacică 1

Bibliografie:

- Andreeva *et alii* 2014 – P. Andreeva, E. Stefanova, M. Gurova, Chert raw materials and artefacts from NE Bulgaria: A combined petrographic and LA-ICP-MS study, *Journal of Lithic Studies*, 2014, vol. 1, nr. 2, p. 25-45
Barbu, Ciută 2017 – M.-M. Barbu, M.-M. Ciută, Industria litică cioplită eneolitică de la Șeușa - Gorgan (com. Ciugud, jud. Alba), *Apulum*, LIV, 2017, p. 155-188
Barbu, Marc 2013 – M.-M. Barbu, A. Marc, Considerații asupra locuirii Coțofeni de la Șoimuș-Lângă sat, cu privire specială asupra industriei litice cioplită, *Sargetia*, S.N., IV, 2013, p. 41-56
Bălțean *et alii* 2008 – I. C. Bălțean, M. Gligor, C. G. Tămaș, E. Săsăran, Industria litică cioplită a grupului cultural Foeni de la Alba Iulia – Lumea Nouă. Comportament tehnic, morfologie, preferințe, *Analele Banatului*, S.N., XVI, 2008, p. 11-29
Cârciumaru 2000 – M. Cârciumaru, *Evoluția omului în Cuaternar, Partea a III – a: Tehnologie și tipologie preistorică*, Târgoviște, 2000

- Cârciumaru *et alii* 2007 – M. Cârciumaru, M. Anghelinu, E.-C. Nițu, M. Cosac, G. Murătoareanu, *Geo-Archeologie du Paléolithique Moyen, Paléolithique Supérieur, Epipaléolithique et Mesolithique en Roumanie*, Târgoviște, 2007
- Ciugudean 2000 – H. Ciugudean, *Eneoliticul final în Transilvania și Banat: Cultura Coțofeni*, Timișoara, 2000
- Comșa 1971 – E. Comșa, Silexul de tip bănațean, *Apulum*, IX, 1971, p. 15-19
- Comșa 1987 – E. Comșa, *Neoliticul pe teritoriul României – considerații*, București, 1987
- Crandell 2005 – O. Crandell, Macroscopic analysis and characterisation of chert for provenance purposes, *Sargetia*, XXXIII, 2005, p. 137-165
- Crandell 2012 – O. Crandell, Lithic sources available to prehistoric populations in the Banat region, Romania, în: V. Cotiugă, Ș. Caliniuc (eds.), *Interdisciplinarity research in Archaeologie*, Proceedings of the First Arheoinvest Congress, 10-11 June 2011, Iași, 2012, p. 69-78
- Crandell, Popa 2015 – O. Crandell, C. I. Popa, The chert quarrying and processing industry at the Piatra Tomii site, Romania, *Journal of Lithic Studies*, vol. 2, nr. 1, 2015, p. 45-63
- Daicoviciu 1954 – C. Daicoviciu, *Cetatea dacică de la Piatra Roșie*. Monografie arheologică, București, 1954
- Ferencz, Roman 2016 – I. V. Ferencz, C. C. Roman, Raport privind cercetările arheologice pe șantierul Alunu, (com. Boșorod, jud. Hunedoara), *Cronica Cercetărilor Arheologice din România*, Campania 2015, 2016, p. 118-120
- Ferencz, Roman 2019 – I. V. Ferencz, C. C. Roman, Sat Alunu, com. Boșorod, jud. Hunedoara Punct: Terasa Dacică 1, *Cronica Cercetărilor Arheologice din România*, Campania 2018, A LIII-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Sibiu 13-15 sept. 2019. Bucharest/Sibiu, 2019, p. 260-261
- Inizan *et alii* 1995 – M.-L. Inizan, M. Reduron, H. Roche, J. Tixier, *Technologie de la pierre taillée*, Meudon: CREP, 1995
- Păunescu 1970 – A. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București, 1970
- Roman 1976 – P. I. Roman, *Cultura Coțofeni*, București, 1976
- Scharl 2010 – S. Scharl, *Versorgungsstrategien und Tauschnetzwerke im Alt- und Mittelneolithikum. Die Silesversorgung im westlichen Franken*, Rahden/Westf., 2010
- Țurcanu 2009 – S. Țurcanu, *Industria litică cioplită din neoliticul Moldovei*, Iași, 2009
- Vornicu 2014 – D.-M. Vornicu, Artefactele de silex, piatră cioplită și șlefuită, în: D. Boghian, S. C. Enea, S. Ignătescu, L. Bejenaru, S. M. Stanc, *Comunități cucuteniene din zona Târgu Frumos. Cercetări interdisciplinare în siturile Costești și Giurgești*, Iași, 2014, p. 38-51

Plansa I